

časoma, zakaj Lahi ostanejo pri svoji zahtevi. Tako se lahko zgodi, da se bo dvigalo v Trstu ponosno laško vseučilišče, po slovenskih in hrvaških selih pa bo manjkalo celo ljudskih šol. Ako se uresniči laška zahteva, potem se bo laštvo v naših deželah visoko dvignilo, potem bo nosil Lah še ponosneje pokonec glavo in še prezirljiveje bo gledal na nas dol ter sikal „ščve“ na brezpravne primorske Slovence. Irredentovec bo potem gospod v Primorju, Slovan suženj. Irredentizem bi se dvigal. Že sedaj so založeni z bombami po „palestrah“, kjer prirejajo protiaustrijske veselice, kaj pa bi bilo šele potem?

Slovene tlačijo. Slovenci v Gorici nimajo niti ene ljudske mestne šole, ko bi morali imeti najmanj tri! Tam ob periferiji Podturnom res stoji poslopje, namenjeno za slovensko mestno šolo, toda to ni šola; tja ne morejo starši pošiljati otrok. Koliko časa že se trudijo tržaški Slovenci za slovensko šolo v mestu, pa je še sedaj nimajo. Lahi pa so že na tem, da dobijo v Trstu svoje vseučilišče. Z revolverjem si priborujejo pozicije, da bi zagospodarili neomejeno nad primorskimi deželami. Ako se to zgodi, da pride laško vseučilišče v Trst, potem se pokaže na eklatanten način kako vlada dviga Lahe, da more toliko bolj tlačiti Slovence. Ko bo treba poslati še vojaštva na slovenski jug, ako se vname vojna, za to bodo dobri tudi primorski Slovani.

Vlada ima pri tem tudi še druge račune. Če zadovolji Lahe, da bodo videli Slovence tako ponižane pod seboj, potem se bo lažje razvijala nemška propaganda po Primorju. Nova planska železnica je bila kot nalašč za nemške svrhe otvorena pod Derschatto, ki jo je postavil hitro v službo proti jugu prodirajočemu nemštvu. To se že pozna v Gorici in Trstu, iz Opatije pa razteza nemška roka grabežljivo svoje prste po Istri. Lahi v Primorju že sedaj skrivljivo svoja hrbitišča pred vsakim nemškim privraticem, kaj bi bilo šele potem, ko bi jim Nemci dannadan kazali, da so z njihovo pomočjo dobili vseučilišče. Laštvo in nemštvo v Primorju bi korakalo vstric proti Slovanom.

Slišijo se tudi mnenja, da ne bi bilo tako hudo — samo Slovani bi se morali lepo okoristiti laskega orožja proti Lahom. To se pravi: primorski Slovani bi morali pridno pohajati laško vseučilišče v Trstu, da bi tako imeli akademski naraščaj v vseh strokah. Slovani bi tekmovali z Lahi in zaradi jezikovnih sposobnosti bi lahko vstopali v vse službe! — Najprej treba vprašati: Kako bi vplivalo laško vseučilišče na raznarodovanje? Bojimo se, da jako. Že sedaj nam jemlje naše ljudi laški vpliv; potem, ko bi imeli Lahi vseučilišče v Trstu, bi bil ta vpliv še ojačen, zakaj oni bi kazali: Glejte, mi imamo ljudske, srednje šole in vseučilišče — vi, Slovani, nimate nič. Dajte otroke v naše šole! Ali bi to ne vplivalo nam v škodo? Bojimo se, da, če je še sedaj toliko raznarodovanja v primorskih deželah, da mora človeka srce boleti, bi ga bilo potem še več. Potem pa ni treba misliti, da bi Lahi mirno gledali naval Slovanov na laško vseučilišče. To bi bili nemiri. Če se držejo na Dunaju streljati z revolverji, kaj bi počeli šele v Trstu. Preganjali bi jih in pregnali.

dobro, da narod, ker se ne more znositi nad provzročitelji svojega gorja, pa se znaša nad učitelji, toda priznati moraš, da mora pokazati svojo nevoljo na kak način.

„Gospod učitelj“, zakliče fantin, ki stopi v sobo, „ravno kar je došel neki gospod v šolo.“

„To bo šolski nadzornik,“ reče učitelj ženi ter urnih korakov odide v učilnico, kamor so se otroci že vrnili.

Šolski nadzornik ga je v resnici že čakal v šolski sobi.

Nadzornik prične po kratkem pozdravu: „Prosim, blagovolite mi pokazati, kako poučujete madjarski jezik.“

Učitelj molče pristopi k mizi ter mu pokaže učni načrt.

„Samo toliko?“ vpraša nadzornik ter se porogljivo nasmehne.

„Prosim, držal sem se državnega učnega načrta ter si po možnosti prizadeval ga izvrševati.“

„Bomo videli. Izvolite izprašati otroke.“

Učitelj, nevoljen nad tem hladnim, gosposdujočim vedenjem šolskega nadzornika, jame izpraševati otroke.

(Dalje.)

Zato ne sme laško vseučilišče v Trst. Vprašanje o laški juridični fakulteti pa se mora rešiti istočasno z vprašanjem o slovenski. Med obema mora biti junctim, kakor je sklenila tudi „Narodna zveza“ na Dunaju, ki zahteva slov. juridično fakulteto v Ljubljani, laška pa ne sme v Trst; da ne sme v Trst, o tem so dosti pričevalno govorili tudi tržaški Slovenci.

„Narodna zveza“ ima sedaj nalogo in dolžnost, da poskrbi z vsemi sredstvi, da ne bodo primorski Slovani niti prikrajšani niti osleparjeni.

Priznavamo opravičenost težnje po akademski izobrazbi vsakomur, a to se ne sme zgoditi na škodo — Slovanov.

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodono naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani. registrirana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca novembra: K 200.732.04.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt. znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Zakonski načrt o varstvu mladine.

Tak zakonski načrt je vlada vročila predsedništvu državnega zbora.

Javno pravo je v tem oziru zastajalo za socialnim razvojem zadnjega stoletja in drugih kulturnih držav, ki podpirajo s primernimi zakoni prizadevanja posameznikov v obrambo otrok in mladine.

Temeljno načelo novega zakonskega načrta je: „Odgoja namesto kazni.“ Kolikor mogoče naj se ne postavlja mladostna oseba pred kazensko sodišče. Skrb za odgojo se razvija pa ne samo na nedorasle mladostne ljudi, ki bi imeli zapasti kazni, ampak tudi na take, pri katerih je nevarnost, da zanemarijo in razuzdajo, bodisi že po svoji krivdi ali pa po krivdi staršev in drugih odgojiteljev. Ako ni v takih slučajih več mogoče pustiti otroka v domači vzgoji ter ga postaviti pod nadzorstvo in vzgojo občine ali katerega zasebnega društva, nastopi dolžnost države, da prevzame odgojo mladostne osebe na javne troške in pod javnim nadzorstvom. Taki vzgoji bode mogoče izročiti otroke do 14. leta in mladeniče do 18. leta. Ta vzgoja pa naj traja le tako dolgo, da doseže svoj namen, t. j. dokler bo gojenec moralno okrepljen in utrjen; nad 21. leto se ne bo mogla podaljšati, ker bi podaljšanje v takih slučajih ne ohetalo uspeha.

Otrok se sprejme v prisilno vzgojo in izpusti iz nje na temelju sodne naredbe, ki jo izvršujejo posebne komisije. Prisilna vzgoja se prilagodi v posameznih slučajih razmeram v deželi, odgojna sredstva so po starosti, spolu in posebnih lastnostih gojencev različna. Otrok se izroči v prisilno vzgojo primerni rodovini ter se eventualno postavi pod nadzorstvo ali kake organizacije za obrambo otrok, ali se pa izroči javnemu zavodu za vzgojo in obrambo ali pobiljševalnici. Odgojna sredstva se lahko menjajo, a treba je omogočiti prehod iz bolj strogih v zmernejše odgojne naprave, kakor tudi prestop gojenca v nauk h kakemu mojstru, o zaslužku pod nadzorstvom in končno v popolno samostojnost. Izvedenje odgojnih naprav se prepušča deželam (v zvezi z zakonom o pobiljševalnicah); država nosi tretjino osnovnih in vzdrževalnih stroškov in če bo treba, osnuje tudi svoje pobiljševalnice.

Namen novega zakona je organizirati dosedanje obrambno delavnost privatnih društev kakor tudi primerno sodelovanje javne uprave, ki bo skrbela predvsem za to, kar primanjkuje privatni delavnosti, t. j. za gmotna sredstva in izvrševalno moč.

„Südmark“ in „Schulverein“.

Nemci napenjajo vse moči, da bi uničili Slovence.

Vsakemu je najbolje doma, kdor ga ima. To našo grudo nam hočejo Nemci v svoji pohlepnosti odvzeti, pomaga jim pa pri tem e. kr.

vlada, ki ravna z nami kakor mačeha. Nemci so si ustanovili dve mogočni organizaciji, ki imata edini namen, jemati nam zemljo in jezik. To sta nemški društvi „Schulverein“ in „Südmark“. Taka nam nasprotna društva podpira država, ki stoji na stališču enakopravnosti, posebnost „Südmarka“ podpira zdaj s tem, da dovoljuje izdajo „Südmarkin“ srečk. S kako požrtvovalnostjo delajo in nabirajo Nemci prispevke za svoja obrambna društva, nam kaže statistika članov in dohodkov samo za l. 1907 nemških obrambnih društev v avstrijski polovici.

Iz statistike je razvidno, da je izmed približno 10 milijonov avstrijskih Nemcev vsak 33. Nemec član katerega obrambnega društva in da pride na vsakega člana približno 4 K na leto. Na ta način so nabrali lepo vsoto 1.136.366 K v enem letu. Posnemajmo jih tudi mi! Ako bi bil vsak 33. Slovenec član Ciril-Metodove družbe, bi imela družba vsako leto 45.454 članov in ako vsak plača na leto 4 K, bi se vsako leto nabralo 181.816 kron. Posnemajna vredno je tedaj ravnanje po zgledu Nemcev samih. Ne moremo zahtevati, da bi dal vsak na leto 4 K in to tudi ni vsakemu mogoče. Ali toliko more vsak, da postane član te ali one Ciril-Metodove podružnice, da plača onih par vinarjev članarine, da rabi namesto drugih, izključno le družbine užigalice, cikorijske, milo, da se naroči na družbin list „Branik“ (2 K 40 v na leto), kar je dolžnost vsakega Slovenca. To so malenkosti, ki jih vsak lahko stori in ker ga nič več ne stane.

Za slovensko obrtno šolo v Trstu.

Poslanci dr. Rybář in tovariši so stavili v zbornici poslancev nastopni predlog:

Primorske Slovence, ki skupno z jezikovno in plemensko sorodnimi Hrvati tvorijo večino prebivalstva v Primorju, zanemarija vlada popolnoma na polju šolstva. Dočim za malo število priseljenih Nemcev zdrži država na munificenten način ljudske, meščanske in srednje šole, pa nimajo Slovenci v Primorju ne le nobene srednje šole s slov. učnim jezikom, marveč se jim ne daja skoro nikakoli prilika, da bi si pridobili izobrazbo za kvalificirano delo v obrti in industriji. To velja posebnost za Trst, na katerega območju prihajajo leto za letom k že obstoječim znamenitim industrijskim zavodom še nova velika podjetja. A dočim je tržaški teritorij kakor tudi daljna okolica obljubena skoro izključno od Slovencev in dočim v mestu samem velik del delavskega prebivalstva pripada k slovenski narodnosti, obstoji v Trstu le ena obrtna šola — z italijanskim učnim jezikom. Temu posledica je, da se morajo slovenski delavci z ozirom na pomanjkanje vsake strokovne izobrazbe zadovoljevati z delom podajačev, dočim so vsa mesta mojstrov in delovodij rezervirana za njih srečnejše sodeželane italijanskega jezika, oziroma se ta mesta zaradi vedno naraščajoče potrebe na kvalificiranih delavcih po nemalem delu zasedajo po inozemcih. Tako prihaja, da se slovensko prebivalstvo celo iz najbližje bližine Trsta izseljuje v Ameriko, dočim inozemci, posebnost pa italijanski državljani dobivajo najlpešo in najzdatnejšo priliko za delo.

Ker je državi brez dvoma ta naloga, da tudi slovenskemu prebivalstvu Primorja, posebnost pa v Trstu, da na razpolago za izobrazbo potrebnih strokovnih šol in ga usposobi za konkurenčni boj zlasti proti inozemcem, stavlja podpisanci predlog:

Visoka zbornica izvoli skleniti:

Vlada se pozivlja, naj takoj ukrene predpriprave za ustanovitev državne obrtne šole s slovenskim učnim jezikom v Trstu, da tako omogoči nje otvoritev v najbližjem času in, če le možno, s prihodnjim šolskim letom.

Vseučilišče v Bosni.

Splitsko „Naše Jedinstvo“ je dobilo iz poslanskih krogov vest, da vlada resno name-rava ustanoviti v Sarajevu univerzo za dijake iz Bosne in Hercegovine.

Nam se zdi ta vest nevrjetna. Če pa je kaj resnice na nji, imamo zopet posla z namero vlade, da bi naš narod še bolj cepila. Naj bi rajša ustvarila možnost, da bi bilo vseučilišče v Zagrebu za vse Srbe in Hrvate v

monarhiji. Saj veliki Strossmayer je ustvaril to vseučilišče za ves jugoslovanski Balkan. Vlada pa hoče zopet — cepiti, da lažje vlada!

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Socialnemu odseku „Zveze slovenskih štajerskih učiteljev in učiteljic“ je vposlal socialni odsek „Šmarnsko-rogaškega učit. društva“ 7-60 K. Hvala! Dosedaj edini. Zdržite se tudi drugi okrajni socialni odseki! Živeli nasledniki! — Za učiteljski sklad so nadalje vposlali: Kaffon Ignac, šolski vod., Sjele Vrhe 2 K; Dedič Božidar, nadučit., Bočna, 2 K; Zemljč Branko, učit., 2 K; Dobnik Josip, nadučit., Ponikve, 2 K; Vošnjak Franja, učit., Ponikve, 1 K; Kavčič Alojzija, učit., Ponikve, 1 K; Jurkovič Milica, učit., Ponikve, 1 K; Gradišnik Armin, nadučitelj, Celje 3 K; Levstik Mihael, učitelj, Celje, 1 K; Žagar Josip, učitelj, Celje, 3 K; Valenčič Josip, učitelj, Celje, 2 K; Stante Martin, učit., Celje, 3 K; Voglar Fran, učitelj, Celje, 1 K; Rošker Fran, nadučit., Loka pri Žusmu 2 K; Cociancig Karla, učiteljica pri Žusmu 2 K. — Živeli nasledniki! Ime vsakega zavednega tovariša in tovarišice naj bo v izkazu za učiteljski sklad!

Fran Voglar, blagajnik.

Ljutomersko učit. društvo. Ker še danes nimam že pred nekaj meseci odposlane okrožnice pevec in pevki, prosim, da blagovolijo člani pogledati v svojih predalih ter mi polo nemudoma poslati, ker bi zaznam moral biti že davno odposlan „Zvezi štaj. učiteljev in učiteljic“.

Iv. Tomažič, t. č. predsednik.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj ima svoj redni letni občni zbor v sredo, na dan Sv. treh kraljev, dne 6. januarja 1909, v okoliški šoli v Ptuj. Začetek ob 10. uri dopoldne. Ob pol 10. uri imata istotam odbor in soc. odsek društva sejo. Po zborovanju je skupni obed v gostilnici Zupančič s prosto zabavo in petjem. Isti dan priredi ptujska čitalnica v Nar. domu v Ptuj gledališko predstavo in ples.

Cenjeni tovariši in cenjene tovarišice ptujskega okraja se že sedaj opozarjajo na 6. januar 1909 ter se prosijo, da isti dan vsi prihite v Ptuj. — Vzpored obnovega zbora učiteljskega društva se bo naznanil pravočasno v listih.

Prvi učiteljski krožek v ptujskem okraju se je vršil dne 10. t. m. na Ptujski gori. Udeležili so se ga tovariši in tovarišice s Ptujke gore, St. Lovrenca na Dravskem polju, Majšperga in Narapelj. Tov. Pesek pozdravi iskreno navzoče kot sklicatelja krožka ter govori najprej o nastanku (Zirovnika ideja), pomenu in prirejanju takih krožkov.

Razmotrivalo se je potem o izvenšolskem delovanju učitelstva in posebno o prirejanju roditeljskih sestankov. Sklenilo se je, da bo učitelstvo omenjenih šol pričelo smoteno izven šole delovati ter se je tudi napravil to-zadnevni načrt.

Prihodnji učiteljski krožek bo sredi januarja 1909 pri Sv. Lovrencu na Dravskem polju in se povabijo tedaj tovariši in tovarišice še nekaterih drugih šol, kakor iz Cirkovic, Sel in Hajdine.

Gornjegrajsko učiteljsko društvo je imelo svoj letni občni zbor na Rečici dne 15. listopada letos.

V svojem nagovoru je z veseljem konstatiral predsednik, da se je zbralo učitelstvo v pretežni večini. Kot nov član je pristopila gospica M. Wudlerjeva, učiteljica v Novi Štifti. Živela! Da bi bila vrla koleginja!

Po počitnicah si želimo sami sebi in drug drugemu najboljših uspehov — tako v šoli, kakor tudi v izvenšolskem delovanju. Če pa hočemo uspehe doseči, je potreba prav intenzivnega delovanja.

Nad našimi glavami se zbirajo črni oblaki. Zlasti v našem okraju se temniijo boljbolj ti oblaki in nas hočejo oškodovati in, če bi šlo, uničiti.

Toda mi stojimo trdno na braniku — in hočemo z združenimi močmi odbijati vse sovražne naklepe.

Dokler bomo složno nastopali, nam razni naši protivniki nne bodo mogli dosti škodovati.

Šola mora biti vedno boljbolj slobodna, vedno boljbolj naša.

Bodimo, kar se tiče stanovskih in društvenih reči, naše organizacije — složni, delajmo v edinosti. Osebnosti na stran! Vsi za enega, eden za vse!

Stopajmo krepko, četudi previdno v svakem oziru — naprej!

Po prečitaniu zapisnika in dopisa sta tovariša Kele in Kocbek razpravljala o „Zavezinem“ zborovanju v Gorici. Omejila sta se na posameznosti, ki niso bile v naših listih. Obširnejše poročilo je itak vsak čital v „Učit. Tovarišu“ in v drugih listih, če se sploh zaima za to.

Naš okraj je bil v Gorici z ozirom na daljavo in stroške — častno zastopan. Bili so tam 4 člani našega društva.

Temu je sledilo poročilo o delovanju v minulem društvenem letu. Tajnik je poročal o društvenih zborovanjih, o raznih nastopih na-